

Achter gesloten ogen: Spencer Docentenhandleiding

Tussenuren Pakket **Onderbouw**

4/1040 **Kindsoldaten**

Inleiding

Kinderen spelen graag soldaatje. Niet alleen buiten, maar ook in talloze *games* worden oorlogsituaties nagebootst. De realiteit is echter ook dat veel kinderen actief deelnemen in gewapende conflicten. Dit lespakket van Movies that Matter laat zien welke gevolgen dit kan hebben voor kinderen en gemeenschappen.

Achter gesloten ogen: Spencer is een korte film over de rehabilitatie van een voormalige kindsoldaat. Om de film een grotere educatieve waarde te geven heeft Movies that Matter lesmateriaal ontwikkeld bij de film. In het lesmateriaal wordt de thematiek van de film gerelateerd aan de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

De lesbrief is bedoeld voor leerlingen uit de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Het educatieve materiaal van Movies that Matter zoekt aansluiting bij de curricula van diverse vakken maar kan ook ingezet worden in projectmatig of vakoverstijgend onderwijs (zoals burgerschapsvorming).

De lesbrief heeft verschillende doelen. Het materiaal brengt kennis bij over het gebruik van kindsoldaten in conflicten en mensenrechten. Leerlingen werken aan vaardigheden door observatie, interpretatie en beoordeling. Tenslotte wil Movies that Matter bijdragen aan de bewustwording van jongeren, onder meer door leerlingen te laten zien hoe een gemeenschap in Liberia omgaat met de daden van een kindsoldaat.

De filmvertoning en lesbrief is geschikt voor een les van van 40 minuten waarna verwerking thuis plaatsvindt, of voor een les van 60 minuten. Mocht u minder tijd hebben, dan adviseren wij een selectie van opdrachten te maken voor uw leerlingen.

Lesplanning (60 minuten)

- Leerlingen lezen de filmbeschrijving en maken opdrachten 1 tot en met 3
- Leerlingen lezen de kijkopdrachten door
- Leerlingen kijken naar *Achter gesloten ogen: Spencer*
- Leerlingen maken (een selectie van) opdrachten 4 tot en met 9
- Docent bespreekt de opdrachten

.....

Leerdoelen

- De leerling kan een definitie geven van het begrip kindsoldaat.
  - De leerling kent diverse redenen waarom legers gebruik maken van kindsoldaten.
  - De leerling kent verschillende redenen waarom kinderen als kindsoldaat werken.
- .....

Achtergrondinformatie Bronnen

In het verdrag van de Verenigde Naties over de rechten van het kind wordt de minimumleeftijd voor deelname in het leger op 15 jaar gesteld. In 2000 aanvaardden de Verenigde Naties een facultatief protocol (soort extra paragraaf, waarvan landen zelf kunnen kiezen of ze dit tekenen) bij het verdrag waarin de minimumleeftijd op 18 jaar wordt gesteld; in 2002 trad het in werking. Het verdrag verbiedt deelnemende landen en rebelligroepen om minderjarigen in te zetten in militaire conflicten. De definitie van kindsoldaat is 'elke persoon jonger dan 18 jaar die actief deelneemt aan een politiek, ideologisch of militair gewapend conflict'.

Wereldwijd worden zo'n 300.000 kinderen, zowel jongens als meisjes, in ongeveer 35 landen gebruikt als soldaat bij gewapende conflicten. Kinderen worden ingezet in zowel nationale legers als in rebellentroepen die tegen een regeringsleger vechten.

Kinderen worden soldaat omdat de omstandigheden hen daartoe dwingen. In veel gevallen zijn de ouders van de kinderen niet meer in staat voor hen te zorgen. Het leger is een dergelijke situatie een alternatief: de kindsoldaten krijgen voedsel, enige aandacht en in sommige gevallen ook kleding, drugs en een wapen. Op deze manier verwerven de kinderen een zekere mate van veiligheid, maar ook aanzien.

In dorpen en op scholen worden jongeren gerecruteerd door hen de belofte te doen van een goed salaris en een avontuur waarin kinderen helden kunnen worden. Voor veel kinderen is ook wraak een motief om soldaat te worden. Ze willen wraak nemen op regeringstroepen die familie of vrienden hebben gedood of mishandeld, maar ook kan het straatkinderen betreffen die het politiegeweld beu zijn.

In de meeste gevallen worden kinderen echter gedwongen om soldaat te worden. Soms worden ze ontvoerd (nadat de ouders bedreigd of vermoord zijn), in sommige gevallen worden kinderen gedwongen om geweld te gebruiken tegen familieleden en dorpsgenoten. Hierdoor kunnen ze niet meer terugkeren naar hun eigen dorp. Ook in het geval van Spencer lijkt iets dergelijks gebeurd te zijn.

http://www.amnesty.nl/encyclopedie_lemma/1296

http://www.cmo.nl/pmre/?Voor_leerlingen%3A_teksten:Kinderrechten

<http://retro.nrc.nl/W2/Lab/Profiel/Kinderrechten/kindsoldaten.html>

<http://www.savethechildren.nl/00001/00001/00002>

[http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(08\)61856-5/fulltext](http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(08)61856-5/fulltext)

<http://www.vormen.org/educatie/SO.html>

<http://www.warchild.nl/kindsoldaten>

Filmbeschrijving

Titel: Achter gesloten ogen: Spencer
Regie: Duco Tellegen
Jaar: 2000
Duur: 25 minuten

Spencer (18) woont in een opvangcentrum voor voormalige kindsoldaten in Liberia (West-Afrika). Nu de oorlog is afgelopen moet hij weer leren een normaal leven te leiden. In een hulpprogramma leert hij onder andere dat het doden van mensen niet normaal is. Hij doet mee in rollenspellen waarin hij gebeurtenissen uit de oorlog naspeelt. Het programma bereidt hem voor weer terug te keren naar zijn geboortedorp, waar hij vergeving moet vragen aan zijn familie en de medebewoners.

Achter gesloten ogen: Spencer – Antwoordmodel

Opdrachten voorafgaand aan de film

Opdracht 1

Wat is een kindsoldaat? Een kindsoldaat is iemand die:

- A** jonger is dan zestien jaar en actief meevecht in een oorlog.
- B** jonger is dan achttien jaar en deel uitmaakt van een leger of een georganiseerde gewapende groep.
- C** jonger is dan achttien jaar en actief meevecht in een oorlog.
- D** jonger is dan achttien jaar en deel uitmaakt van een leger of een georganiseerde gewapende politieke groep.

Een veelgebruikte definitie luidt: 'elke persoon jonger dan 18 jaar die actief deelneemt aan een politiek, ideologisch of militair gewapend conflict'.

Opdracht 2

Wie van de onderstaande personen is kindsoldaat? Er zijn meerdere antwoorden mogelijk!

- A** *Asim uit Nepal is 14 jaar en is meegenomen door een groep maoïstische rebellen die tegen het regeringsleger vechten. Hij werkt als kok en drager.*
- B** *Laura uit Colombia is 15 en werkt als 'boodschapper': ze geeft informatie door en bezorgt kleine pakketjes voor een guerrillagroepering.*
- C** *José is 16 en is lid van een gewapende gang in Rio de Janeiro die handelt in drugs en wapens. Regelmatig is hij betrokken bij gewapende confrontaties met politie en leger.*
- D** *Jeffrey is 17 en is in dienst van het Nederlandse leger. Hij werkt bij afdeling logistiek.*

Opdracht 3

Waarom wordt er in veel conflicten gebruik gemaakt van kindsoldaten?

Manipuleerbaar, gehoorzaam, goedkoop (en: behendig, snel, geen goed besef van gevaar en daardoor 'dapper')

Kijkopdrachten

- Let op de reactie van Spencer bij vragen die gaan over zijn tijd als kindsoldaat.
- Let op de betekenis van rituelen.
- Let op de leeftijd van de kinderen die meedoen aan het hulpprogramma.
- Kijk naar de reactie van Spencer's moeder bij de vraag of ze hem wil 'terugnemen'.
- Kijk naar de manier waarop Spencer wordt behandeld bij terugkeer in het geboortedorp.

Vragen na afloop van de film

Opdracht 4

- A** Waarom heet de film *Achter gesloten ogen*?
Verwijzing naar nachtmerries en beelden van de oorlog die in het hoofden van de kindsoldaten rondspoken.
- B** De oorlog heeft veel gevolgen voor de kindsoldaten. Noem enkele gedragsproblemen waar kindsoldaten mee te maken krijgen na de oorlog.
Andere geweldsmoraal: agressief of onvoorspelbaar gedrag Onrustig, ongeconcentreerd, depressief, bang Verslaving
- C** Spencer heeft tijdens de oorlog een achterstand in ontwikkeling opgelopen. Waaruit blijkt dat?
Hij kon niet naar school en is daardoor analfabeet.

Opdracht 5

- A** Waarom wil Spencer liever niet bij zijn echte naam (Rufus) genoemd worden?
Deze naam herinnert hem aan zijn daden als soldaat. Die wil hij liever vergeten. Hij wil eigenlijk iemand anders zijn.
- B** Waarom werd Spencer soldaat?
Uit angst. Hij was bang voor de soldaten die hij tegenkwam en sloot zich daarom bij hen aan.
- C** Welke redenen noemen de kinderen in het hulpprogramma om soldaat te worden?
*Veiligheid
Wraak*

Armoede (er is voedsel, drinken en andere materiële voordelen)

Gezag en macht

Opdracht 6

Sommige kindsoldaten melden zich vrijwillig als soldaat. Soms geven ouders hun kinderen mee omdat ze zelf vanwege armoede niet meer voor de kinderen kunnen zorgen. Andere kinderen worden gedwongen mee te gaan met een leger. Het komt voor dat ze eigen dorpsgenoten of familieleden moeten vermoorden, om te zorgen dat ze nooit meer terug kunnen naar het dorp waar ze vandaan komen.

Hoe zit dit volgens jou bij Spencer?

Het is moeilijk te zeggen: enerzijds sloot hij zich vrijwillig aan, anderzijds was hij zo bang dat het wellicht geen echte vrije keuze is. Aan het einde van de film geeft Spencer aan dat hij 'slechte dingen' heeft gedaan bij dorpsgenoten.

Opdracht 7

De begeleider van het hulpprogramma vindt het belangrijk dat de kinderen tradities kennen.

- A** Noem drie tradities die de begeleider noemt.
Luisteren naar je moeder, respect voor ouderen, vergeving van de gemeenschap via je eigen familie
- B** Waarom kennen de kinderen de tradities niet?
Tradities leer je voornamelijk van familie- en dorpsgenoten. In een belangrijke levensfase leven deze kinderen echter niet met hun familie of dorpsgenoten, maar met leeftijdgenoten en legerleiders.
- C** Waarom zijn de tradities belangrijk?
De tradities zijn een weerspiegeling van de normen en waarden in een samenleving. Als je deze niet kent is het moeilijk om goed te functioneren in de samenleving (een relatie aan te gaan, een baan te krijgen etcetera).

Opdracht 8

Tijdens de oorlog in Liberia zijn ernstige wreedheden begaan, ook door kindsoldaten. Vind je dat kindsoldaten berecht moeten worden? Waarom vind je dat?

Veel van de grootste gruweldaden in conflicten worden uitgevoerd door kinderen. Het algemene principe dat Amnesty International hieromtrent hanteert, is dat iedereen die misdaden pleegt zoals volkerenmoord, misdaden tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden, verantwoordelijk gesteld moet worden voor zijn daden. Als kinderen op één of ander manier gedwongen worden tot dergelijke daden moeten we ons vragen stellen over hun verantwoordelijkheid voor deze misdaden. Kinderen die tegen hun wil gedrogeerd werden en daardoor geen controle hadden over hun daden, kunnen niet vervolgd worden. Kindsoldaten die bedreigd werden met zware straffen kunnen zich verdedigen met het argument dat zij onder dwang handelden. Sommige kindsoldaten zijn echter vrijwillig kindsoldaat geworden en voeren ook vrijwillig gruwelijke daden uit. In sommige gevallen moeten kinderen dan ook verantwoordelijk gesteld worden voor hun daden. Daarvoor moet er een internationale afspraak zijn over een eerlijk proces voor deze kindsoldaten waarin het belang van het kind centraal staat. De nadruk mag dus niet liggen op een straf maar eerder op de hulp om het kind opnieuw te laten functioneren in de samenleving. Opsluiting als straf wordt dus slechts de 'laatste mogelijkheid'. Uiteraard moet vervolging en bestraffing vooral gericht zijn op degenen die kinderen rekruteren, en zo de kinderrechten schenden. Degenen die kinderen de opdracht geven of dwingen gruweldaden uit te voeren, moeten vervolgd worden. Zij hebben immers het bevel gegeven en zijn daardoor verantwoordelijk voor de daden van de kinderen. Ook in gevallen waarin de commandanten geen bevelen hebben gegeven maar wel wisten wat de kinderen deden en hen niet tegenhielden, kunnen zij vervolgd worden.

Opdracht 9

De rechten van kinderen zijn vastgelegd in het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind. Dit is een onderdeel van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens die is opgesteld door de Verenigde Naties. Enkele belangrijke onderdelen staan hieronder beschreven. Kies 3 rechten en beschrijf waarom deze rechten belangrijk zijn in het verhaal over Spencer. *Onder meer de volgende artikelen zijn relevant: 19, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 36, 38.*

Verdrag inzake de rechten van het kind

De belangrijkste artikelen in Normaal Nederlands

.....

Artikel 1

Een kind is een menselijk wezen onder de achttien jaar.

Artikel 2

Discriminatie van kinderen is verboden.

Artikel 7

Een kind heeft recht op een naam en nationaliteit.

Artikel 8

Regeringen moeten erop toezien dat kinderen hun eigen identiteit (waaronder hun naam, nationaliteit en familierelaties) kunnen behouden.

Artikel 9

Een kind heeft recht om bij beide ouders te wonen. Als de ouders gescheiden zijn, heeft het kind recht om met beide ouders om te gaan zoals het zelf wil.

Artikel 12

Wanneer er maatregelen worden gemaakt die met kinderen te maken hebben (zoals afspraken tussen gescheiden ouders), moet aan kinderen gevraagd worden wat zij er zelf van vinden.

Artikel 13

Een kind heeft recht om te zeggen wat het wil. Ieder kind heeft recht om informatie te zoeken waar het wil.

Artikel 14

Een kind heeft recht op het kiezen van zijn eigen godsdienst. Een kind heeft het recht om te denken wat het wilt.

Artikel 15

Een kind heeft het recht om zich bij een vereniging aan te sluiten en te vergaderen.

Artikel 16

Regeringen mogen zich niet zomaar met de privacy, familie of gezin van een kind bemoeien. Ook met de correspondentie van kinderen (bijvoorbeeld brieven) mogen ze zich niet zomaar bezighouden.

Artikel 17

Een kind heeft recht op het lezen van boeken, op het luisteren naar programma's op de radio, op het kijken naar

de televisie. Er moeten programma's voor kinderen zijn die aansluiten bij hun leeftijd en hun herkomst.

Artikel 18

Ouders moeten hun kinderen goed opvoeden. De regering moet erop letten dat ouders kinderen niet mishandelen.

Artikel 19

Regeringen moeten ervoor zorgen dat kinderen beschermd worden tegen lichamelijk of geestelijk geweld, verwaarlozing, verwondingen of (seksueel) misbruik.

Artikel 20

Kinderen die tijdelijk of voor altijd niet meer bij hun familie kunnen wonen hebben recht op bescherming en hulp.

Artikel 21

Kinderen hebben recht op adoptie als dat voor hen het beste is.

Artikel 22

Kinderen die vluchteling zijn, hebben recht op speciale bescherming.

Artikel 24

Alle kinderen hebben recht op hulp wanneer ze ziek zijn.

Artikel 25

Kinderen die verzorgd worden (bijvoorbeeld in een ziekenhuis) hebben er recht op dat van tijd tot tijd wordt bekeken of de behandeling die ze krijgen wel de beste behandeling voor hen is.

Artikel 27

Een kind heeft recht op een manier van leven waardoor het normaal kan groeien en zich kan ontwikkelen.

Artikel 28

Een kind heeft recht op (gratis) onderwijs.

Artikel 30

Kinderen van 'etnische minderheden' (bijvoorbeeld buitenlandse werknemers in Nederland, indianen) hebben recht om gebruik te maken van de eigen cultuur, godsdienst en taal.

Artikel 31

Een kind heeft recht op vrije tijd. Een kind heeft recht om te spelen en deel te nemen aan activiteiten die bestemd zijn voor kinderen.

Artikel 32

Kinderarbeid is verboden.

Artikel 33

Kinderen moeten worden beschermd tegen drugsmisbruik.

Artikel 34

Kinderen moeten beschermd worden tegen seksueel misbruik (ze mogen geen prostituee zijn; het is verboden kinderen mee te laten doen aan pornografie).

Artikel 35

Het is verboden kinderen te ontvoeren, verkopen of verhandelen.

Artikel 37

Als kinderen gearresteerd worden, hebben ze recht op een goede behandeling. Ze mogen niet gemarteld worden. Ze mogen niet de doodstraf krijgen of levenslang worden opgesloten.

Artikel 38

Kinderen moeten beschermd worden tegen oorlogsgeweld. Kinderen jonger dan vijftien jaar mogen niet in militaire dienst.

Artikel 39

Voor kinderen die slachtoffer zijn van geweld wordt al het mogelijke gedaan om ze er weer boven op te helpen.

Artikel 40

Kinderen die een misdaad begaan hebben, hebben recht op een eerlijk proces. Ze hebben recht op de hulp van een advocaat en mogen niet tot een schuldbekenenis gedwongen worden.

img 4 ontbreekt

Amnesty International

Movies that matter

Amnesty International is een internationale organisatie die zich inzet voor de rechten van de mens. Over de hele wereld heeft Amnesty 2,8 miljoen leden en aanhangers. Het hoofdkantoor staat in Londen. Daar worden de gegevens van over de hele wereld verzameld en bereiden de medewerkers de internationale acties van Amnesty voor. In bijna honderd landen zijn er afdelingen van Amnesty International, ook in Nederland.

Amnesty International is onafhankelijk. Acties en onderzoek worden betaald door leden en mensen die geld geven. Amnesty wil voor onderzoek en actie geen subsidie van de overheid, want als je geld krijgt van de overheid is het minder makkelijk om die overheid te bekritisieren als dat nodig mocht zijn.

Amnesty International is onpartijdig. Dat wil zeggen dat het voor Amnesty geen verschil maakt in welk land de mensenrechten geschonden worden. Mensenrechten gelden voor iedereen. Als die rechten geschonden worden, door welke regering dan ook, dan voert Amnesty daar actie tegen. Het zou tenslotte erg ongeloofwaardig zijn wanneer je van het ene land wel wat zegt en in het andere geval doet alsof je neus bloedt.

Movies that Matter is een internationaal expertisecentrum op het gebied van film en mensenrechten. Het organiseert het jaarlijkse Movies that Matter Film Festival en een maandelijks film- en debatprogramma in tien Nederlandse filmtheaters en speciale internationale vertoningen.

Movies that Matter is er ook voor scholen! Wij helpen films uit te zoeken wanneer u specifieke onderwerpen op school wilt behandelen, geven filmadvies voor verschillende niveaus en leeftijden, en helpen de vertoningen mogelijk te maken.

Movies that Matter @ school richt zich in eerste instantie op (alle niveaus van) het voortgezet onderwijs. Voor het primair onderwijs zijn enkele titels beschikbaar.

Colofon

.....

Redactie

Hanna Hilhorst, Katie de Haan

Eindredactie

Marcus Eshuis en Amnesty International

Movies that Matter Educatie

Marcus Eshuis, Margreet Cornelius,
Sabrine Pouwels, Dennis Lahey

Movies that Matter

Postbus 1968
1000 BZ Amsterdam
tel. (020) 77 33 624
educatie@moviesthatmatter.nl

Stichting Movies that Matter wordt ondersteund door
Amnesty International, Stichting Doen en het Fonds voor Cultuurparticipatie.

